

הבוקרים והמחקר בישראל

החיים זוכים לא אחת לביקורת בלתי אוהדת על מחקריהם, מחשבותיהם ודבריהם. אין זה סוד שכמה מבעלי המקצוע, אולי כבכל ארץ אחרת, מקדשים לרוב כל שורה הבאה מאישם ובונים עליה הלכות, ופוסקים נוהגים. גם אנו זוכים לכך ביד רחבה, פעם מרבים העוסקים בענף ופעם מקומץ מבוטל. לכן אולי טוב שהדברים האלה ילובנו כאן, כדי שידידנו הבוקרים, אשר אנו מאמינים שלגד עינינו (לפי יכולתנו) טור בתם הם, יבינו את הרקע כולו, ילמדוהו וינהגו בהתאם לכך.

מחקר או הרצון לעסוק במחקר, כמטרה בחיים, זהו קודם כל תבונה ואח"כ התמחות והשתלמות. יש בינינו, בכל שטחי החיים, אנשים הנדחפים ע"י גורמים פנימיים להתקשרות לעבודה מסוימת, יש ביניהם כשרוניים יותר ויש פחות כשרוניים; כך גם החוקר יש לו דחיפה פנימית לחפש ולחטט ולברר לעצמו נסתרות במקצוע בו הוא עוסק. חוקר הוא לרוב, איפכא מסתברא, הרוצה להגיע לחוק בדרך הניסוי, לעיתים קרובות בדרך בלתי רגילה. כי אילו הוא היה מתבסס רק על צירופי המחשבות והניסויים הקיימים בספרות המקצועית, או הנהוג במשק, ולו גם המפותה ביותר, לא היה יכול להגיע כלל וכלל לגילוי משהו חדש. זהו תפקידו, אולם זאת אין אפשרות כיום למלא בלי הכנה מוקדמת במדעים שונים הקשורים בעבודתו. כך שהכנת חוקר, ולו המוכשר מטבעו ביותר, דורשת כיום לפחות 5 שנים. וככל שהחוקר ינסה לפענח בעיות יסוד, תהיינה הדרכים אשר תהיינה, כן יתרום הוא לענף בו הוא עובד. יתכן ותרומתו תזכה להכרה כעבור דור או שנים מספר, ויתכן שהיא תביא תועלת מיידית. עוד גורם אחד בעל משקל קובע בהתפתחות המחקר, וזו — האפשרות של עבודה עם חברים למקצוע או למקצועות קרובים. אין כיום כמעט אפשרות לגלות משהו בעבודה עצמית. המקצועות כה משולבים והיידע כה מרובה ומפורט בכל מקצוע, שמעטים הם החוקרים היכולים להשתלט עליהם. כך שעבודה פוריה במחקר יכולה להיעשות רק כאשר נוצר

אכסניה זו „משק הבקר והחלב“, כאחרות דוגמתה, מביאה בפני הבוקרים ידע, מדע ומעשה במידה זו או אחרת. מטבע הדברים שהנושאים המובאים, הן במקור והן בתרגום, נבדקים ע"י חבר העורכים לפי הבנתם הם את דרישות הקורא. לכן מפנסים בחוברות אלו חומר הנראה אקטואלי למשק או המשקף במקצת את דרכי ההתפתחות של המחקר על נושאי השונים. עם כל הטוב שבהבאת „יפיפויותו של יפת לאהלי שם“ נראה לי שמבחינה אחת מביאה דרך זו לצמצום האופק של החקלאי המתקדם, והכוונת מחשבותיו לחומר ממוין המביא לשקיטה על השמרים, בבחינת „נוח לי להסתגל למה שאני יודע בין כה וכה ולמה שאני חושב שהוא טוב“. אם נרחיק לרגע עצמנו מהתועלתיות גרידא, וננסה להסתכל על הבעיה אחרת, הרי אפשר להגיד שאנו מחנכים את הקוראים להסתגר ב"ד"אמות. לדעת, חייבת להיות גישה נוספת כלפי בחירת החומר המתפרסם, דבר שיביא אתו גילוי יוזמה וחידושים במחשבה ובמעשה של כמה הקוראים. בפגישותינו האחרונות עם בוקרים ותיקים כצעירים, ממושבים ומקיבוצים, הוברר לנו יותר ויותר שהם מסוגלים לרדת לעומק של בעיות ולהחריף מחשבתם גם לגבי גישות ורעיונות חדשים. כן למדנו שחוש הביקורת שלהם, העיוני והמעשי, הוא מבוסס ואין חשש שיתקבלו דברים שלא נבדקו די הצורך או שהם כיום מהפכניים מדי. למדנו לשמחתנו שחוג העוסקים בבעלי-חיים צעד צעדים רבים קדימה ביכולת השפיטה והוא איננו נרתע מניסויים, כביכול מהפכניים, אלו או אחרים, רק משום שכך לימדו אותו או כך מטיפים לו. הוזה אומר שהאכסניה צריכה להתפתח בכיוון של הצגת בעיות אפילו מופשטות, וגם אותן אפשר להביא בצורה מובנת מבלי לחשוש לנזק כל שהוא. אני חושב שבישראל במיוחד קיים חוג בוקרים הראוי לכך שישתפו אותו לא רק בחישוב הרכב המנות הסטנדרטיות, אלא יביאו בפניו גם בעיות ביולוגיות כלכליות הרבה יותר מעמיקות. אין זה סוד בצירבור הבוקרים שאנשי המחקר במקצועות בעלי

חשוב כלל ועיקר אם לאיש זה או אחר נראים הדברים אבסורדיים. המדע רצוף הוכחות שלא דוקא עם כאלה היה הצדק.

חשוב יותר שיווצר הרקע הנאות לשילובו של המחקר בבעיות המשק מבחינה אגרוטכנית וכלכלית, או אז, תוך המולת הרעיונות שייבחנו יהיו יותר ויותר תוצאות שתועלתן תורגש תוך זמן קצר. אנו יכולים כיום להקדיש למחקר „מנת קיום“, ואילו מנת הייצור, שהיא הפרודוקטיבית, חייבת לבוא מכאן.

מה הקשר בין הפתיחה והסיפא? אני חושב שהגישה צרת-האופק למחקר המצוייה עדיין אצל מספר ניכר של בוקרים נובעת מ„המוזון“ המוגש להם. הם חושבים ובצדק, שהמתורגם משקף את המחקרים והלך הרוח של החוקרים בעולם; הם לכן חושבים שכמה מהדברים הנעשים כאן הם מהפכניים, בלתי מבוססים, בלתי טבעיים, של טוחני-רוח. אילו האכסניה ידעה לבור מהגודש של המאמרים בעתונות המקצועית המדעית הלכירוהו בסיסיים במחקר, או אז היו הדברים הנעשים כאן נראים באור אחר.

רציתי, איפוא, לכלול שני דברים בשורות אלו: תמיכת הבוקרים במחקרים המעניינים אותם ומחקרים לשמם, לפי הנוסח „שלח לחמך...“, תמיכה מידית ע"י כפיית רצונם על באי כוחם. כן רציתי להדגיש שללא הרחבת אופקים, אין פלא שכל ניסוי או רעיון בלתי מקובלים מעוררים תגובות התגוננות קיפודית שלעיתים היא מלווה הסבר-סרק, עקיצות ודקירות שאינן מוסיפות כבוד ותועלת לעושיהם. זהו סודו של מחקר שימושי או עיוני — חופש מכפיה, זכות להוכחה ואי-היאחזות במוסכמות רק מפני שהן בבחינת „קול המון כקול שדי“.

לכן צר ביותר על שנציגי הבוקרים, במקום שיפשילו שרולים ויציעו דרכים להרחבת המחקר והכוונתו, שמים מכשולים בדרכים שונות ומסד תפקים בהטלת דברי ביקורת. הרשו לי מעל במה זו להגיד: לא זו הדרך, ידידי! ייצוגכם בצורה זו על ידי באי-כוחכם אינה לכבוד הישגיכם.

רענן וולקני

צוות חוקרים מצויד ומשוכן כהלכה, וכשלוש עומדים תקציבים נאותים — רק אז תנובתו תהיה גבוהה. יש, איפוא, להבין שלהפעלת החוקר דרוש קרקע מזין ובסיס פיזי, נוסף על רוחניותו וכשרונו בותיו.

אם כך יובן ענין המחקר, ובוודאי חברים אחרים היו מציגים זאת אחרת, הרי הדורשים את תוצאות המחקר צריכים לדאוג לכך שהוא יוכל להתבצע. אין זה אלא מתמיה שאנשים נכבדים ובעלי עמדה נטולים כל אהדה לצרכי המחקר, דבר אשר מביא נזק מדי או בעתיד לחקלאות, אותה הם מייצגים. מקובל שבארצות אחרות, המעוניינים — הם הם התומכים במחקר. הם ערשים זאת לא מתוך פילנטרופיות, אלא תוך הכרה ברורה שההוצאות יוחזרו להם כמה מונים מבחינה כלכלית. לדאבוננו ולהפתעתנו, אם מותר באכסניה זו להגיד גלויות, ציבור הבוקרים בארץ, וביחוד נציגיו בהתאחדות מגדלי הבקר, חסרים כל תחושה לכך. אם עד כה נתמכו מחקר רים שונים בחקלאות ע"י ארגונים גדולים וקטנים, אני מעז להגיד שמהבוקרים (פרט לשירות להור רעה) לא קיבלנו מאומה. נהפוך הוא, הוסבר ונשנה והוסבר שאין זה מתפקידו; לשם כך יש ממשלה, והיא חייבת לעשות זאת. מאידך, אינני מכיר כמעט בוקר אחד הבא לבקרנו, או שומע אותנו, שאין לו רשימה ארוכה של רעיונות שאותם יש לדעתו לבחון, והוא מוכן „לקטול“ אותנו על שאין נושא זה נראה בעינינו חשוב, ולעומת זה הננו מבזבזים זמננו על נושאים כגון טפחות, גיל הרבעה, הורמונים, חרובים ועוד. הביקורת היא חריפה ולעיתים מצערת, מכיון שכל מבקר אינו נותן דעתו לא על צרכי המחקר, לא על האמצעים שברשותנו, ואינו חושב שכרחוב ליבו בביקורת כן חובתו לבוא לעזרת המחקר. אני חושב שהגיע הזמן שהבוקרים, ואני מניח שיותר מאשר תמיד, לאחר הכירם את עבודתנו בשנתיים האחרונות, ינקטו פעולה חיונית ומעשית מיד ויחייבו את באי כוחם לעזור לפיתוח המחקר, להרחבתו ולהעמקתו. אין זה